

Yhteisöllistä kieltä etsimässä

Jumalanpalveluksessa käytetyn kielen kankeudesta ja ulkopuolisuuden kokemuksesta valitetaan usein. Voisiko inklusiivinen puhetapa olla yksi vastaus?

Elokuun 2013 alkupäivinä helteiseen Keski-Saksaan Würzburgin kaupunkiin kokoontui 250 liturgiasta ja jumalanpalveluksesta kiinnostunutta kirkkojen ja oppilaitosten edustajaa. **Societas Liturgican** konferenssin osallistujat tulivat viideltä mantereelta ja edustivat lukuisia eri kirkkoja ja traditioita.

Konferenssiviikon teemana oli jumalanpalveluksen ja liturgian uudistaminen, joka näyttää olevan ajankohtainen kysymys kaikkialla. Viikon aikana vuorollaan valokeilassa olivat mm. uudistamisen teologiset periaatteet, kieli, kirkkotila, rukoukset ja musiikki.

Inklusiivinen kieli

Jumalanpalveluskielen uudistamisen tarve toistui seminaarissa. Puhuttiin elekielestä, rukousten kielestä ja kielen muuttumisesta. Usein kuulin myös sanat: *inklusiivinen kieli*. On havaittu, että kielellä on voima luoda yhteisöllisyyttä tai sulkea ihmisiä yhteisön ulkopuolelle. Sen vuoksi moni kirkko eri puolilla maailmaa on muokannut jumalanpalveluksen kieltä inklusiiviseen suuntaan.

Inklusiiviseksi kieleksi kutsutaan sellaisia sanavalintoja tai sellaista puhetapaa, joka luo yhteyttä eikä rajaa ihmisiä ulkopuolelle esimerkiksi sukupuolen, vammaisuuden, ihonvärin, kansallisuuden tai iän perusteella. Suomessa inklusiivisesta kielestä ei ole juurikaan keskusteltu, koska suomen kieli on sukupuolineutraalia: substantiivit eivät ole maskuliinista tai feminiinistä sukua. Siinä mielessä olemme onnekkaita.

Kuitenkin kirkossamme huudetaan voimakkaamman yhteisöllisyyden perään. Voisiko uudenlainen puhetapa auttaa sen rakentamisessa? Käytämmekö vahingossa, huomaamattamme ulos sulkevia tapoja viestiä?

Rakastavaa puhetta

Näitä miettiessäni sain konferenssin viimeisenä päivänä käteeni pienen kirjasen: *A Guide to Inclusive Language*. Sen kirjoittaja **Santhosh S. Kumar**, Bangaloren teologisen seminaarin liturgiikan professori myös esitelmöi konferenssissa. Intiassa, kuten monessa muussakin maassa, naiset, eri kastiset ja eri kansallisuuksia edustavat olivat kokeneet, ettei heitä huomioitu tasavertaisina seurakunnan jäseninä. Professori

Kumarin kirjassa annetaan yksityiskohtaisia ohjeita siihen, miten puhetapaa muutetaan enemmän yhteisöllisyyttä luovaksi.

Inklusiivinen kieli pohjaa siihen kristillisen uskon perusajatukseseen, että Jumala on rakkaus. Jumalan rakkaus haastaa seurakunnat ja työntekijät ilmaisemaan itseään sellaisella tavalla, että jokainen ihminen voi kokea olevansa Jumalalle arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jumala ei halua sulkea ketään ulkopuolelle.

Seurakunnassa kaiken puheen pitäisi olla rakastavaa puhetta, joka sulkee ihmisiä sisäänsä ja liittää ihmiset "meihin". Erityisen tärkeää tämä on jumalanpalveluselämässä, mihin ihmiset tulevat kuulemaan Jumalan ääntä. *"Inklusiivinen kieli ei siis ole vain poliittisesti korrektia, vaan kertoo uskon sisällöstä ja kirkon arvoista"*, kirjoittaa professori Kumar.

Inklusiivisuus on paljon enemmän kuin vain sukupuoliroolittuneiden ilmaisujen korvaamista sukupuolineutraaleilla ilmaisuilla. Siihen kuuluu yksilöiden tai ihmisryhmien leimaamisen, väheksymisen, tai mitätöimisen välttäminen.

Sanavalinnat kantavat merkityksiä

Huomaamattamme saatamme tiedostamattomilla, huonoilla sanavalinnoilla tuottaa seurakuntalaisille ulkopuolisuuden kokemuksen. On opittava herkäksi huomaamaan, milloin sanavalinnat voivat satuttaa ihmistä sukupuolen, etnisen alkuperän, kansallisuuden, ihonvärin, vammaisuuden tai sukupuolisen suuntautumisen perusteella.

Vaikka suomen kieli onkin sukupuolineutraali, kutsutaan Jumalaa useimmiten isäksi. Inklusiivisuutta voi lisätä jo kehittämällä vaihtelua rukousten puhutteluun. Oppia voisi ottaa vaikka Psalmeista. Niissä Jumalaa kutsutaan Auttajaksi, Linnaksi, Turvapaikaksi ja Paimeneksi. Nämä nimitykset eivät ole sukupuolisidonnaisia.

Entä kuinka puhumme toisistamme? Henkilöstä, jolla on jokin vamma, tulee helposti pyörätuolimies, sokea nainen tai kuuro vanhus. Kaikki he ovat paljon muutakin kuin tuon vamman kantajia. Ullossulkevaa on, kun ihminen leimataan häntä koskevan ominaisuuden perusteella. On opittava toimimaan toisin.

Älä siis sano vanhus, jos voit kutsua häntä nimeltä.

Älä puhu ihmisestä hänen etnisen taustansa mukaan, älä nimitä häntä ihonvärin, kansallisuuden tai äidinkielen mukaan, jos voit kuvata häntä neutraalilla tavalla. Älä kutsu ihmistä hänen näkyvän tai ilmeisen rajoituksensa mukaan.

Katso häntä silmiin ja huomaa hänet ihmisenä, ainutlaatuisena yksilönä. Ja muista, että Jumala rakastaa häntä juuri sellaisena.

Rohkeasti epämukavuusalueelle

Kieleen ja puheeseen liittyvien tapojen muuttaminen on haastavaa. Kieli on jokaiselle hyvin henkilökohtainen asia ja puhettavan muuttamiseen liittyy vastarintaa. Siitä huolimatta, kirkossa ja yhteiskunnassa, kieli ei ole vain väline, jolla ilmaisemme itseämme, vaan se on silta toisten ihmisten luo.

Henkilökohtaista viestintää muuttaessa joutuu menemään omalle epämukavuusalueelle. Niin on tehtävä, koska niin välitämme Jumalan rakkautta eteenpäin.

Artikkeli on julkaistu Kirkonkello-verkkolehdessä 22.08.2013.

Terhi Paananen

Kirjoittaja työskentelee jumalanpalveluselämän asiantuntijana Kirkkohallituksessa